

SU
PO
2020
VUOSIKIRJA

4-5

Epävarmassa maailmassa ainutlaatuiselle tiedolle on kysyntää

8-9

Äärioikeistolainen terrorismi muodostaa merkittävän uhkan länsimaissa

18-19

Vakoilun painopiste siirtyi verkkoon poikkeusvuonna

SISÄLLYS

- 4-5 Epävarmassa maailmassa ainutlaatuiselle tiedolle on kysyntää
- 6-7 Kalifaatin jälkeen – minkä suunnan radikaali-islamistinen terrorismi ottaa?
- 8-9 Äärioikeistolainen terrorismi muodostaa merkittävän uhkan länsimaissa
- 10-11 Terrorismin uhka-arvio
- 12-13 Salaisuuksia, pitkäjänteisyyttä ja kirjavia taustoja – uudet supolaiset kertovat työstään
- 14-15 Suojelupoliisi lukuina
- 16-17 Suojelupoliisi asiakkaidensa silmin
- 18-19 Vakoilun painopiste siirtyi verkkoon poikkeusvuonna
- 20-21 Ensikontakti, tapaamiset ja testi – näin ulkomaiset tiedustelupalvelut pyrkivät värväämään Suomessa
- 22-23 Suojelupoliisin rooli on vahvistunut kriittisen infrastruktuurin turvaamisessa
- 24-25 Suojelupoliisi kohdentaa ulkomaansidonnaisuuksien selvitykset tarkasti
- 26-27 Luottamus Suojelupoliisiin on vahvistunut

22-23

Suojelupoliisin rooli on vahvistunut kriittisen infrastruktuurin turvaamisessa

24-25

Suojelupoliisi kohdentaa ulkomaansidonnaisuuksien selvitykset tarkasti

Epävarmassa maailmassa ainutlaatuiselle tiedolle on kysyntää

Vuosi 2020 oli tapahtumarikas jatko Suomen turvallisuusympäristöä monin tavoin mullistaneelle 2010-luvulle. Koronapandemian ohella digitalisaation nurjat puolet tulivat yhä selkeämmin esiin. Ääriajatelu sai uudenlaisia näkyviäkin muotoja eri maissa, myös Suomessa. Demokratiaa ja avointa länsimaista yhteiskuntamallia haastetaan vakavasti myös maissa, joita on pidetty vakaina demokratioina. Suomessakin on oltava valppaana, jotta tällaiset kehityskulut eivät täällä toteudu.

Vuosi 2020 oli ensimmäinen kokonainen vuosi, jonka Suojelupoliisi toimi uusien eduskunnan yksimielisesti hyväksymin tiedustelutoimivaltuuksin. Supolaisia on nyt noin 500, ja henkilöstömäärä on saavuttanut tiedustelulakien voimaantulon myötä ennakkoidun tason. Uusien toimintatapojen ja tiedustelumenetelmien täysimääräinen käyttöönotto jatkuu vielä, mutta Suojelupoliisi alkaa näyttää jo varsin monin tavoin modernilta turvallisuus- ja tiedustelupalvelulta.

Suojelupoliisi toimii alalla, jolla jatkuva uudistuminen on välttämätöntä. Toimintaympäristön muutosten ennakointi ja jatkuva kehittyminen ovat onnistumisemme edellytyksiä. Tiedustelulainsäädäntö antoi Suojelupoliisille mahdollisuuden hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden uhkista myös ilman konkreettista rikospäilyä. Toimivaltuudet ovat osoittautuneet tarpeellisiksi. Niistä on ollut hyötyä monissa, hyvin erilaisissa tilanteissa. Nykypäivän Suomen kansallisen turvallisuuden uhkat ja valtiojohdon tiedontarpeet eivät mahdu Suomen rikoslain raameihin. Tämä uuden tiedustelulainsäädännön säätämisen keskeinen perustelu on osoittautunut oikeaksi.

Suojelupoliisille on ehdottoman tärkeää käyttää toimivaltuuksia aina laillisella tavalla. Toimintaamme valvova tiedusteluvälvontavaltuutettu julkaisi kertomuksen ensimmäisestä toimintavuodestaan kesällä 2020. Kertomuksen mukaan tiedustelumenetelmien käyttö Suomessa oli kaikilta osin lainmukaista. Myös suomalaisten luottamus Suojelupoliisiin on noussut ennätyskorkealle. Haluamme jatkossakin olla suomalaisten luottamuksen arvoisia.

Suojelupoliisin päätehtävä on kerätä, analysoida ja raportoida ainutlaatuista tietoa asiakkaidemme eli erityisesti valtiojohdon, virkamiesten ja viranomaisten

päätöksenteon tueksi. Keräämme säännöllisesti asiakkaitamme palautetta siitä, miten hyvin meiltä saatu tieto heitä palvelee. Vuonna 2020 kerätty palaute oli varsin myönteistä, mutta saimme myös konkreettisia kehittämisohjeita. Ne ovat meille arvokkaita, kun kehitämme jatkuvasti raportointiamme. Asiakkaamme pääsevät ääneen myös tässä vuosikirjassa.

Vuodesta 2020 on mahdotonta puhua mainitsematta koronaviruspandemiaa. Poikkeusvuosi näkyi myös Suojelupoliisin työskentelyssä ja kehityksessä, mutta heijastui onneksi vain maltillisesti kansalliseen turvallisuuteen. Heti kevättalvella 2020 varauduimme monin keinoin säilyttämään toimintakykymme pandemian aikana, eikä se olekaan missään vaiheessa vaarantunut.

Matkustus- ja kokoontumisrajoitukset vaikeuttivat vieraiden valtioiden henkilötiedustelua Suomessa. Pienen alkukankeuden jälkeen valtiot korvasivat henkilötiedustelua aiempaa aktiivisemmalla kybervakoilulla. Henkilötiedustelu ei kuitenkaan ole kadonnut minnekään, ja siksi tässä vuosikirjassakin kerrotaan, miten agenttien värväys tyypillisesti tapahtuu.

Vuosikirjaan on laadittu artikkeleita, jotka kuvaavat Suojelupoliisin erilaisia tehtäviä. Artikkeleissa muun muassa ennakoidaan radikaali-islamistisen terrorismin suuntaa Islamin kalifaatin jälkeen, kerrotaan Suojelupoliisin roolista kriittisen infrastruktuurin turvaamisessa, perehdytään ulkomaansidonnaisuuksien selvittämiseen osana turvallisuus selvitystä sekä tutustutaan joihinkin uusiin supolaisiin. Vuosikirja sisältää tänäkin vuonna päivitetyn terrorismin uhka-arvion. Uhka on muuttunut entistä moniulotteisemmaksi, mutta pysynyt tasolla kaksi eli kohonnut.

Viime aikojen tapahtumat niin Yhdysvalloissa, Venäjällä, Valko-Venäjällä kuin vaikkapa Sahelin alueella Afrikassa ovat osoittaneet, kuinka tärkeää kehityskulujen ennakointi ja vaikutusten arviointi turvallisuuden kannalta on. Suojelupoliisin keräämälle ja analysoimalle ainutlaatuiselle tiedolle on varmasti tilausta. Suomen valtiojohdolla ja viranomaisilla on oltava päätöksenteossa käytettävissään mahdollisimman kattava ja realistinen kuva ympäröivästä maailmasta.

Antti Pelttari

Poliisineuvos, Suojelupoliisin päällikkö

Kalifaatin jälkeen – minkä suunnan radikaali- islamistinen terrorismi ottaa?

Radikaali-islamistinen terrorismi hakee suuntaansa Isilin niin sanotun kalifaatin romahtamisen jälkeen. Toiminta saattaa ryhmittyä nopeastikin uuden toimijan taakse, jos olosuhteet ovat otolliset.

Radikaali-islamistinen terroristinen liikehdintä elää parhaillaan eräänlaista etsikkoaikaa. 2010-luvun keskeiseksi ilmiöksi nousi terroristijärjestö Isil, joka houkutteli kymmeniätuhansia vierastaistelijoita ja valtasi laajoja alueita Syyriassa ja Irakissa.

Isilin vetovoima on heikennyt sen jälkeen, kun järjestö menetti alueensa Syyriassa ja Irakissa alkuvuonna 2019. Ideologian kannattajat ja heidän verkostonsa eivät ole kadonneet minnekään. Radikaali-islamistisen terrorismin uhka on yhä ennallaan, mutta toiminta hakee uutta suuntaa.

Toiminta voi kanavoitua nopeastikin uuteen ryhmittymään, kun olosuhteet ovat oikeat. Syyrian ja Irakin konfliktiin kytkeytynyt Isilin vetovoima osoitti sen.

Uusien konfliktien syttyminen tai näyttävät terroristiskut voivat vahvistaa nopeastikin terroristisia toimijoita. Johtajuustyhjiötä täyttämään voi nousta uusi tai jokin vakiintunut toimija, kuten terroristijärjestö al-Qaida. Kansainväliset tapahtumat vaikuttavat radikaali-islamistiseen liikehdintään merkittävästi.

Konfliktialueelta palaavat vahvistavat verkostoja

Euroopassa radikaali-islamistiset toimijat eivät enää tulevaisuudessa ole välttämättä kiinnittyneitä yhteen organisaatioon. He voivat kannattaa yleisemmin radikaali-islamistista ideologiaa ja saattavat hyödyntää niin al-Qaidan kuin Isilin propagandamateriaaleja.

Euroopassa ja Suomessa verkostoja on vahvistanut muun muassa Syyrian ja Irakin konfliktin poikkeuksellisen suureksi kasvanut vierastaistelijailmiö. Alueelta palaavat vahvistavat radikaali-islamistisia verkostoja Euroopassa. Isilin alueella on syntynyt rajat ylittäviä tuttavuuksia ja monimutkaisia perhesuhteita.

On todennäköistä, että suurin osa palaajista jatkaa radikaali-islamistista toimintaa, vaikka joukossa on pettyneitäkin palaajia.

Syyrian ja Irakin konfliktialueilta palanneiden vai-

kutus terroristiseen liikehdintään nähdään vasta tulevaisuudessa. Jos palaaja ei ole irtautunut ideologiastaan, hän saattaa aktivoitua toimimaan pitkänkin ajan kuluttua. Aktivoitumiseen voivat vaikuttaa monenlaiset syyt – tapahtumat maailmalla tai henkilökohtaisessa elämässä.

Ylisukupolvinen radikalisaatio huolestuttavana ilmiönä

Vierastaistelijailmiö ja ajatus kalifaatista oli merkittävässä roolissa 2010-luvun värväystoiminnassa. Tällä hetkellä värväamisellä pyritään vahvistamaan kotoperäisiä verkostoja. Konfliktialueiden sijaan kannustetaan toimimaan Euroopassa esimerkiksi tukitoiminnan tehtävissä.

Radikaalia ideologiaa pyritään elämään todeksi Euroopassa. Verkostot pyrkivät kasvattamaan kannattajakuntaa levittämällä länsimaisten arvojen vastaista ideologiaa ja maailmankuvaa yhteiskunnassa.

Radikaali-islamistiset verkostot eivät kehity vain vierastaistelijailmiön ympärille. Olennainen rooli on kotoperäisellä radikalisaatiolla.

Huolestuttava ilmiö on ylisukupolvinen radikalisoituminen. Suomessa on perheitä, joissa radikalisoituminen on kulkeutunut jo kolmanteen sukupolveen. Lapset saattavat kasvaa pienestä pitäen radikaalissa ympäristössä.

Radikaalien verkostojen vahvistumista on ennaltaehkäistävä. Pahimmassa tapauksessa Suomessakin syntyy verkostoja, joissa eletään radikaalissa rinnakaistodellisuudessa, josta on vaikeaa irtautua.

Jihadistit kätkeytyvät internetin syövereihin

Isil edusti murrosta digitaalisessa radikaali-islamistisessa liikehdinnässä. 2000-luvun alun näkyvin toimija al-Qaida jakoi johtajiansa pitkiä

saarvoja ääninauhoina ja oli hyvin valikoiva jäsentensä rekrytoinneissa.

Isil teki propagandasta ja radikaali-islamistisesta toiminnasta saavutettavampaa. Isilin propaganda oli aivan uudessa mittakaavassa kaikkien löydettävissä tunnetuimmilla sosiaalisen median alustoilla. Alustat ovat tiukentaneet linjaansa suhteessa terroristiseen propagandaan, mutta siihen puuttuminen on haastavaa jo pelkästään materiaalin määrän vuoksi.

Radikaali-islamistiset toimijat hyödyntävät ketterästi erilaisia alustoja Tiktokista Jodeliin. Terroristijärjestöt saattavat käyttää esimerkiksi kryptovaluuttoja rahoitustoiminnassa.

Isil tuottaa yhä propagandaa useilla eri kielillä. Järjestö pyrkii inspiroimaan kannattajiaan väkivaltaisiin iskuihin, joilla se saa huomiota.

Nyt propagandatoiminta on kuitenkin kätkeytymässä. Järjestäytyneemmät toimijat ovat siirtyneet takaisin suljetummille foorumeille, joille hakeutuminen vaatii jo enemmän.

Yhä keskeisempään asemaan ovat nousseet ideologian kannattajat. He tuottavat materiaalia

itsenäisesti. Propagandatoiminta tarjoaa heille mahdollisuuden osallistua aktiivisesti toimintaan.

Radikaali-islamistinen ja äärioikeistolainen terrorismi toistensa kirittäjinä

Huolestuttava kansainvälinen kehityskulku on ollut radikaali-islamistisen ja äärioikeistolaisen terrorismin vaikutus toisiinsa.

Muslimiväestö on ollut äärioikeistolaisten iskujen kohteena maailmalla. Uudessa-Seelannissa tapahtuneen äärioikeistolaisen Christchurchin iskun jälkeen radikaali-islamistisessa propagandassa on esiintynyt kehotuksia iskeä äärioikeistoa vastaan. Äärioikeistolaiset toimijat ovat hyödyntäneet propagandassa radikaali-islamistisia iskuja. Huolena on, että ääri-ideologiat ruokkivat toisiaan vastaan väkivaltaa Euroopassa.

Eurooppalaisen terrorismin trendit rantautuvat Suomeen usein hieman viiveellä ja pienemmässä mittakaavassa. Kansainvälinen verkostoituminen, turvallisuustietoisuus ja digitaalisen maailman hyödyntäminen ovat yhteistä terrorismille ideologiaan katsomatta.

Äärioikeistolainen terrorismi muodostaa merkittävän uhkan länsimaissa

Äärioikeistolaisen terrorismin kasvanut uhka näkyy myös Suomessa. Verkkoympäristöllä on keskeinen rooli ideologian levittämisessä.

Äärioikeistolaisen terrorismin uhka on voimistunut länsimaissa. Viime vuosien huolestuttava kehitys on näkynyt useina toteutuneina iskuina, paljastuneina iskuhankkeina, pidätyksinä ja tuomioina.

Merkittävimmän uhkan muodostavat yksittäiset toimijat ja pienryhmät. Avoimesti toimivien äärioikeistolaisten liikkeiden merkitys osana viimeaikaisia terroristisia iskuhankkeita on sen sijaan ollut vähäinen. Iskuihin pyrkivät henkilöt toimivat harvemmin näkyvästi, vaan pyrkivät päinvastoin salaamaan toimintansa.

Vuosina 2014–2019 äärioikeistolaisten iskujen ja niiden vaatimien kuolonuhrien määrä moninkertaistui länsimaissa. Äärioikeistolaisia terrori-iskuja on tapahtunut muun muassa Yhdysvalloissa, Kanadassa, Uudessa-Seelannissa, Saksassa, Britanniassa ja Norjassa.

Erityisen synkkä oli vuosi 2019, jolloin nähtiin useita laajamittaisia, aseellisia iskuja. Näistä vakavin oli Uuden-Seelannin Christchurchissa kahteen moskeijaan kohdistunut terrori-isku, joka vaati 51 kuolonuhria.

Vuosi 2020 oli sen sijaan toteutuneiden iskujen näkökulmasta rauhallisempi. Ainoa laaja väkivallanteko tapahtui helmikuussa, kun Saksan Hanaussa 43-vuotias mies surmasi 10 ihmistä ja lopuksi itsensä maahanmuuttovastaiseen motiiviin perustuneessa aseellisessa hyökkäyksessä. Useita iskuhankkeita kuitenkin paljastui myös vuoden 2020 aikana.

Iskukohteet ja viholliskuva perustuvat vahvasti muukalaisvihamielisyyteen

Äärioikeistolaisten terroristien kohteiksi joutuvat ensisijaisesti etniset ja uskonnolliset vähemmistöt. Laajamittainen väkivalta on viime vuosina kohdistunut erityisesti islaminuskoa tai juutalaisuutta edustaviin ryhmiin ja symbolisiin kohteisiin, kuten moskeijoihin tai synagogiin.

Suurten ihmisjoukkojen lisäksi liberaalin maahanmuuttopolitiikan kannattajiksi profiloituneet yksittäiset henkilöt ovat valikoituneet äärioikeistolaisten iskuhankkeiden kohteiksi. Euroopassa on nähty useita väkivallantekoja ja iskusuunnitelmia, jotka ovat kohdis-

tuneet maahanmuuttomyönteisiin poliittikkoihin.

Aatteellisesti äärioikeistolaiset iskut perustuvat esimerkiksi islaminvastaisuuteen, antisemitismiin tai yleiseen maahanmuuttovastaisuuteen.

Yksi huomionarvoisista äärioikeistolaisten terroristien aatteellisista vaikuttimista on niin sanottu väestönvaihtoteoria. Tämä salaliittoteoreettinen viitekehys nojaa ajatukseen maahanmuuton ja monikulttuurisuuden muodostamasta perustavanlaatuisesta uhkasta länsimaiselle valkoiselle väestölle. Väestönvaihtoteoriaan nojautuvat näkemykset ovat korostuneet useassa äärioikeistolaisessa terrori-iskussa.

Aiemmat iskut ja verkkoympäristö vaikuttavat äärioikeistolaisen terrorismin ilmenemiseen

Äärioikeiston uhkaan vaikuttaa olennaisesti aiempien terrori-iskujen ja niiden tekijöiden inspiroiva vaikutus. Tämä näkyi korostuneesti Christchurchin terrori-iskussa. Iskun tekijä sympatisoi avoimesti propagandassaan aiempia äärioikeistolaisia väkivallantekoja ja nousi itse tekonsa jälkeen merkittäväksi innoittajaksi äärioikeiston keskuudessa. Christchurchin iskua on seurannut viisi siitä inspiroitunutta väkivallantekoa, ja lisäksi useita iskuhankkeita on paljastunut.

Kansainvälisellä verkkoympäristöllä on huomattava rooli äärioikeistolaisen aatteen leviämisessä. Äärioikeiston suosimilla sosiaalisen median alustoilla toimijat myös verkostoituvat keskenään, levittävät terroristista propagandaa ja yllyttävät toisiaan väkivaltaisuuksiin.

Useissa tapauksissa äärioikeistolaiset terroristit ovat jakaneet iskuihinsa liittyvää propagandaa näillä alustoilla ja saaneet osakseen hyväksyntää. Verkon kautta on syntynyt löyhiä kansainvälisiä äärioikeistoryhmittymiä, joita on luokiteltu Britanniassa myös terroristijärjestöiksi.

Liikehdinnän sisäisten tekijöiden ohella äärioikeistolaisen terrorismin uhkaan vaikuttavat maahanmuuttotilanteen, talouskehityksen tai koronakriisin kaltaiset laajat yhteiskunnalliset muuttujat.

Vaikka koronaviruspandemian aikana äärioikeistolaisten terrori-iskujen määrä on vähentynyt, koronarajoitusten ja yhteiskunnan sulkeutumisen myötä lisääntynyt internetin käyttö sekä äärioikeiston aktiivinen verkkotoiminta ovat luoneet kasvualustaa yhä uusien henkilöiden radikalisoitumiselle.

Äärioikeiston uhka ulottuu Suomeen

Globaalisti merkittävimmän terrorismin uhkan muodostavat edelleen radikaali-islamistiset toimijat, mutta viime vuosina nähty kehitys on väistämättä johtanut turvallisuusviranomaisten kasvavaan huomioon ääri-

oikeistoa kohtaan. Suojelupoliisi on useiden muiden länsimaisten turvallisuus- ja tiedustelupalveluiden tapaan tuonut esille äärioikeiston korostunutta uhkaa.

Vaikka Suomi on säästynyt äärioikeistolaisilta terrori-iskuilta, huolestuttava kansainvälinen kehitys ulottuu myös kotimaahan. Suojelupoliisi on tunnistanut äärioikeistolaista terrorismia kannattavia tai sympatisoivia henkilöitä, ja terrorismin torjunnan kohdehenkilöiden joukossa on äärioikeistolaisia toimijoita.

Myös Suomessa äärioikeiston kansainvälinen verkkoympäristö on huomattava kasvualusta yksittäisten toimijoiden ja pienryhmien radikalisoitumiselle.

Terrorismin uhka-arvio

Äärioikeistolaisen terrorismin uhka on kasvanut. Vierastaistelija-ilmio on lisännyt Suomen radikaali-islamististen toimijoiden kansainvälisiä yhteyksiä. Terrorismin uhkataso on edelleen tasolla kaksi eli kohonnut.

Terrorismin uhka Suomessa on Suojelupoliisin arvion mukaan neliportaisen asteikon tasolla kaksi eli kohonnut. Uhkataso on säilynyt ennallaan viime vuoteen verrattuna, mutta äärioikeiston tilannekuva on aiempaa huolestuttavampi.

Suurimman terrori-iskun uhkan aiheuttavat äärioikeistolaista tai radikaali-islamistista ideologiaa kannattavat yksittäiset toimijat tai pienryhmät. Todennäköisimpiä ovat yksinkertaisesti toteutettavat iskut ja helposti saatavilla olevat tekovälineet, kuten teräaseet ja ajoneuvot, mutta myös ampuma-aseiden ja räjähteiden käyttö on mahdollista. Konfliktialueilla toimivien terroristijärjestöjen ulkomailta käsin järjestämien iskujen uhka on matala Suomessa.

Suomessa on merkittävää terrorismin tukitoimintaa. Terrorismin torjunnan kohdehenkilöiden lukumäärä on noin 390. Määrässä ei ole viime vuoteen verrattuna tapahtunut merkittävää muutosta. Moni kohdehenkilö on saanut aseellista koulutusta, osallistunut aseelliseen konfliktiin tai ilmaissut halua osallistua aseelliseen toimintaan. Kohdehenkilöiden lista ei ole pysyvä, vaan sille lisätään ja siltä poistetaan henkilöitä jatkuvasti.

Äärioikeiston uhka on kasvanut

Äärioikeiston uhka on voimistunut Suomessa. Suojelupoliisi on tunnistanut äärioikeistolaisia toimijoita, joilla on kyky ja motivaatio terrori-iskun toteuttamiseen.

Länsimaissa äärioikeistolaisen terrorismin uhka on näkynyt viime vuosina useina iskuina ja iskuhankkeina. Tyypillisesti terroristisen uhkan muodostavat henkilöt eivät kuulu järjestäytyneisiin äärioikeistoryhmiin.

Kansainvälisesti sekä äärioikeistolaiset iskijät että terroristista toimintaa kannattavat löyhät ryhmittymät ovat aktiivisesti hyödyntäneet internetiä propagandan levittämiseen, rekrytointiin ja verkostoitumiseen. Myös Suojelupoliisin tunnistamat äärioikeistolaiset kohdehenkilöt kytkeytyvät tyypillisesti osaksi äärioikeiston kansainvälistä verkkoympäristöä.

Vierastaistelijailmiö on lisännyt Suomen radikaali-islamististen toimijoiden kansainvälisiä yhteyksiä

Radikaali-islamistisen terrorismin uhka on säilynyt aiemmalla tasollaan. Terroristijärjestö "Islamilaisen valtion" (Isil) toimintakyky on heikentynyt sen huipuvuosista, mutta järjestö toimii edelleen aktiivisesti konfliktialueilla Lähi-idässä, Afrikassa ja Aasiassa. Isil kykenee edelleen inspiroimaan kannattajiaan, ja se pyrkii toteuttamaan iskuja myös Euroopassa. Myös Suomi esitetään Isilin propagandassa vihollisena.

Terrorismin torjunnan kohdehenkilöiden enemmistöllä on kytköksiä radikaali-islamisiin. Suomen radikaali-islamistiset verkostot ovat monietnisiä ja ylisukupolvisia. Vierastaistelijailmiö on lisännyt ja vahvistanut Suomen radikaali-islamististen toimijoiden kansainvälisiä yhteyksiä. Syyrian konfliktialueelta ja siellä sijaitsevalta al-Holin leiriltä palasi Suomeen vuonna 2020 useita henkilöitä.

Suurin osa konfliktialueelta palaavista todennäköisesti jatkaa toimintaansa radikaali-islamistisissa verkostoissa, esimerkiksi rekrytoimalla ja levittämällä ääri-ideologiaa. Suojelupoliisi arvioi konfliktialueilta palaavien henkilöiden muodostavan lyhyellä ja pitkällä aikavälillä uhkan kansalliselle turvallisuudelle.

Suojelupoliisi seuraa ääri-islamistilaisen liikehdinnän ja PKK:n muodostamaa uhkaa

Suojelupoliisi seuraa ja arvioi myös ääri-islamistilaisen liikehdinnän sekä EU:n terroristijärjestöksi luokittelemallaan Kurdistanin työväenpuolueen (PKK) kansalliselle turvallisuudelle muodostamaa uhkaa. Suomessa – ja laajemmin Euroopassa – PKK on keskittynyt aktiiviseen toimintansa tukemiseen kurdialueilla. Suomesta on myös matkustanut Syyrian konfliktialueelle muutamia vapaaehtoisia, jotka ovat liittyneet kurditaustaisiin aseellisiin järjestöihin ja osallistuneet alueella taisteluihin.

Koronaviruspandemialla ei ole ollut vaikutusta kansalliseen uhkatasoon

Koronaviruspandemiaan liittyvät rajoitukset ovat vähentäneet potentiaalisten iskukohteiden, kuten julkisten kokoontumisten ja massatapahtumien, määrää. Siitä huolimatta terrori-iskuja tapahtui sekä Euroopassa että sen ulkopuolella vuonna 2020. Kansallisesti pandemiolla ei ole ollut vaikutusta terrorismin uhkatasoon.

Terroristiset toimijat ovat hyödyntäneet pandemiaa propagandassaan viholliskuvien vahvistamiseksi. Radikaali-islamistit ovat luoneet kuvaa pandemiasta koston vääräuskoisille, ja äärioikeistossa tilanne on nähty mahdollisuutena kiihdyttää yhteiskuntajärjestyksen romahdusta.

Kansainväliset tapahtumat voivat inspiroida iskujen tekemiseen

Kansainväliset ja turvallisuuspoliittisesti merkittävät tapahtumat sekä niiden saama mediahuomio voivat toimia laukaisevana tekijänä terrori-iskuille. Esimerkiksi loppuvuonna 2020 Ranskassa Muhammed-pilapiirroksiin liittyvä vastakkainasettelu mobilisoi yksittäisiä toimijoita väkivallantekoihin.

Tiedot tapahtuneista iskuista ja iskujen tekijöistä manifesteineen leviävät nopeasti sosiaalisessa

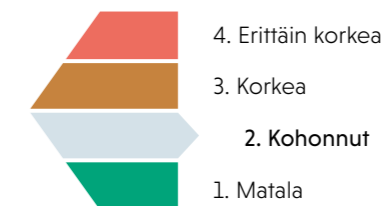
mediassa ja viestisovelluksissa. Iskut ja niihin liittyvä propaganda voivat inspiroida etenkin yksittäisiä henkilöitä vastaavien iskujen tekemiseen lyhyelläkin aikajänteellä.

Valtiollisiin ja symboliarvoltaan merkittäviin kohteisiin, ajankohtiin ja tapahtumiin voi liittyä yleistä uhkatasoa korkeampi terrorismin uhka. Suomalaiset voivat joutua länsimaita vastaan suunnattujen iskujen kohteiksi myös ulkomailla.

UHKATASOT

Uhkatasolla kuvaillaan Suomeen ja Suomen intresseihin kohdistuvaa terrorismin uhkaa. Tason arvioinnissa huomioidaan saatavilla oleva tiedustelutieto, terroristijärjestöjen tai niihin kytköksissä olevien henkilöiden ja ryhmien toimintakyky ja motivaatio sekä mahdollisten iskusuunnitelmien aikajänne.

TERRORISMIN UHKA SUOMESSA

Terrorismin uhka

Suojelupoliisi päivittää vähintään kerran vuodessa terrorismin uhka-arvion. Arvion tarkoitus on tarjota ajantasainen ja parhaaseen tietoon perustuva tilannekuva terrorismitilanteesta Suomessa.

Terrori-iskut ovat terrorismin vakavin ja näkyvin ilmenemismuoto. Euroopassa valtaosa suunnitelluista iskuista jää toteutumatta viranomaisten terrorismin torjunnan ansiosta. Huomattava osa terroristisesta toiminnasta on kuitenkin vaikeasti havaittavaa rikollisuutta, joka muodostuu erilaisista terrorismin tukitoimista.

Terrorismin tukitoimia ovat esimerkiksi väkivaltaan oikeuttavan propagandan laatiminen ja levittäminen sekä muiden ihmisten kannustaminen terrorististen toimijoiden tukemiseen.

Salaisuuksia, pitkäjänteisyyttä ja kirjavia taustoja – uudet supolaiset kertovat työstään

Suojelupoliisissa aloitti 105 uutta työntekijää vuonna 2020. Kolme heistä kertoo, millaista Supossa työskenteleminen on. Kaikkien työntekijöiden nimet on muutettu heidän suojaamiseksi.

TIMO

Virastotyötä kiinnostavalla kierteellä Suojelupoliisin tutkijat pääsevät käsiksi ainutlaatuisen tietoon. Tutkijan työ vaatii kykyä hahmottaa olennainen isoista tietomääristä.

Kun pääministeri tai tasavallan presidentti saa käsiinsä salaisen tiedusteluraportin, saattaa kirjoittajana olla Timo. Hän työskentelee tutkijana tiedusteluyksikössä.

Timo hyödyntää työssään alansa tutkimustietoa ja seuraa median kaltaisia avoimia lähteitä. Supon tutkijan työ poikkeaa tavallisesta asiantuntijatyöstä erityisten tietolähteiden vuoksi. Supo saa tiedustelutietoa omalla tiedonhankinnallaan tai esimerkiksi kansainvälisiltä kumppaneiltaan.

Yhdistelemällä kaikkea tätä tietoa Supon tutkijat pyrkivät tarjoamaan päättäjille mahdollisimman laadukasta tietoa päätöksenteon tueksi.

”Toinen työn erityispiirre on se, että tiedustelussa katse on aina kohti tulevaa. Emme siis raportoi vain jo tapahtunutta, vaan yritämme ennakoita myös sitä, mitä tulevaisuudessa on ehkä odotettavissa”, Timo kuvailee.

Supon tutkijalta vaaditaan Timon mukaan analyttisyyttä ja kykyä hahmottaa isoja kokonaisuuksia. Jatkuva tietotulvasta on osattava poimia esiin olennainen. Supon tutkijan pitää olla valmis syventämään jatkuvasti

erityisosaamistaan, mutta myös oppimaan uutta.

”Kirjoittamistaito on tässä tehtävässä tärkeää. Väliällä pitää tuottaa hyvin nopeastikin ymmärrettäviä raportteja.”

AINUTLAATUINEN TIETO TEKEE TYÖSTÄ KIINNOSTAVAN

Timo on opiskellut yhteiskuntatieteitä yliopistossa. Hänen opintoihinsa kuului paljon myös venäjän kieleen ja kulttuuriin liittyviä opintoja. Valmistuttuaan Timo työskenteli toisessa valtion virastossa asiantuntijatehtävässä.

Supo kiinnosti Timoa, joten hän ehti seurailta viraston työpaikkailmoituksia tovin ennen kuin sopiva tehtävä osui kohdalle. Supo oli ulkopuolelta katsottuna hieman salamyhkäinen.

”Olin ehtinyt jo työskennellä valtiolla, joten ajattelin, että työskentely on jossain määrin samanlaista, mutta höystettynä kiinnostavalla kierteellä. Se on osoittautunut todeksi.”

Salaisuudet ovat Timon mukaan Supossa työskentelyn haastava ja hyvä puoli. Haastavaa on, ettei työstä ei voi puhua juurikaan perheen tai ystävien kanssa.

”Salassa pitämisen toinen puoli on se, että pääsee käsiksi tietoon, joka ei ole kaikkien saatavilla. Se tekee tästä työstä kiinnostavaa”, Timo kuvailee.

JENNI

Terrorismin torjunta vaatii yhteistyökykyä ja vaatimattomuuttakin

Etsivä Jenni kuvailee työtään Suojelupoliisissa merkitykselliseksi. Poliisina hankituista vuorovaikutustaidoista ja rauhallisuudesta on ollut terrorismin torjunnassa hyötyä.

Jenni työskentelee etsivänä Suojelupoliisin terrorismin torjunnan yksikössä. Jennin päivittäisiin tehtäviin kuuluu terrorismin torjuntaan liittyvää tiedonhankintaa ja tiedustelutehtäviä.

Työ vaatii hyviä vuorovaikutustaitoja ja kykyä toimia ryhmässä. Tilanteet voivat vaihdella töissä nopeastikin, Jenni kuvailee. Hän kertoo haaveilleensa Supossa työskentelystä jo pidempään.

”Vaikka olen taustaltani poliisi, minulla ei ollut tarkkaa kuvaa talon toiminnasta. Mielikuvani oli salaperäinen, mutta samaan aikaan pidin Supoa arvostettavana ja arvovaltaisena tahona.”

Ennen päättämistään Suojelupoliisiin Jenni teki uraa rikostorjuntasektorilla. Suojelupoliisissa poliisina työskentely on Jennin mukaan erilaista verrattuna hänen aiempiin tehtäviinsä. Supossa työntekijät eivät näy samalla tavalla tavalliselle kansalaiselle. Jenni kuvailee poliisina hankitun ammattitaidon auttavan kuitenkin hänen nykyisissä tehtävissään.

JUKKA

Ainutlaatuisia ja merkityksellisiä tehtäviä Suojelupoliisi oli digitaalisissa palveluissa työskentelevälle Jukalle ammatillinen hyppy tuntemattomaan. Hän kuvailee työtehtäviään ainutlaatuisiksi.

Järjestelmäasiantuntija Jukka oli tehnyt vuosien uran koodaamisen ja ohjelmistoarkkitehtuurin parissa yksityisellä puolella. Jukka oli kouluttautunut työtehtäviensä ohessa tietoturva-asioissa ja etsi työtä, jossa pääsisi hyödyntämään uutta osaamistaan paremmin.

Kun tuttava vinkkasi Supon kiinnostavasta hakuilmoituksesta, hän päätti hakea paikkaa. Jukka sai viime metreillä kilpailevan tarjouksen eräästä yrityksestä.

”Piti päättää, ryhdyntkö konsultiksi vai hyppäänkö lähes täysin tuntemattomaan. Supon hakuilmoituksessa ei voitu kertoa kaikkea työnkuvastani. Ajattelin, että näitä paikkoja ei ole aina auki, kun taas konsulttihommiin voin palata aina.”

Nyt Jukka työskentelee Suojelupoliisin digitaalisissa palveluissa. Työssään Jukka pääsee pureutumaan erilaisten tietojärjestelmien ja -verkkojen tietoturvan arviointiin.

Jukan mukaan Suojelupoliisissa pääsee tekemään asioita, joita ei muualla voisi tai edes saisi tehdä.

”Tehtävät ovat ainutlaatuisia. Tässä lyhyessä ajassa

”Poliisina olin oppinut vuorovaikutustaitoja ja rauhallista suhtautumista asioihin riippumatta siitä, mitä tulee eteen”, Jenni kuvailee.

SUOJELUPOLIISISSA ONNISTUMISISTA EI VOI HUUDELLA

Jenni pyrkii työssään hankkimaan ennakoivaa ja merkityksellistä tiedustelutietoa terrorismiin kytkeytyvistä ilmiöistä. Työtehtävät vaativat usein myös tarkkuutta ja pitkäjänteisyyttä – pikavoittoja on harvoin tarjolla. Suojelupoliisissa työskentelevä ei voi puhua onnistumisistaan talon ulkopuolella.

”Ehkä täällä vaaditaan tiettyä nöyryyttä ja vaatimattomuutta myös. Täällä työskennellessä ei haeta kunniaa yksilölle.”

Suojelupoliisin työntekijänä ei voi puhua työstään edes läheisimpiensä kanssa. Poliisina Jenni kertoo tottuneensa jo aiemmin siihen, ettei töistä voi puhua. Suojelupoliisissa työskennellään raskaiden ja vakavien asioiden parissa, mutta hyvä työyhteisö tasapainottaa.

Jenni kuvailee Suojelupoliisissa työskentelyn tuntuvan hyvin merkitykselliseltä.

”Varmaan siihen liittyy tiettyä isänmaallisuutta. Halua tehdä töitä sen eteen, että Suomi olisi turvallisen paikka asua.”

olen jo päässyt tekemään asioita, joita en kuvittelut pääseväni tekemään.”

Toisaalta toiminnan laillisuutta mietitään Jukan mukaan paljon enemmän kuin yksityisellä puolella. Suojelupoliisin tehtävä on torjua kansallisen turvallisuuden uhkia. Kaiken toiminnan on oltava tarkoin valvottua ja lailla perusteltua.

MONISTA ERI TAUSTOISTA TULEVAT TYÖSKENTELEVÄT YHDESSÄ

Jukka huomauttaa, että Supossa on töissä todella monenlaista väkeä – paljon muitakin kuin ohjelmoijia. Myös ikähaitari on iso. Samassa projektissa tai operaatiossa voi olla mukana ihmisiä hyvin erilaisista taustoista. Työ vaatii vuorovaikutustaitoja ja kykyä työskennellä ryhmässä.

”Asioita on pystyttävä selittämään monella eri tasolla. Pitää olla avoimin mielin ja kyetä oppimaan uutta.”

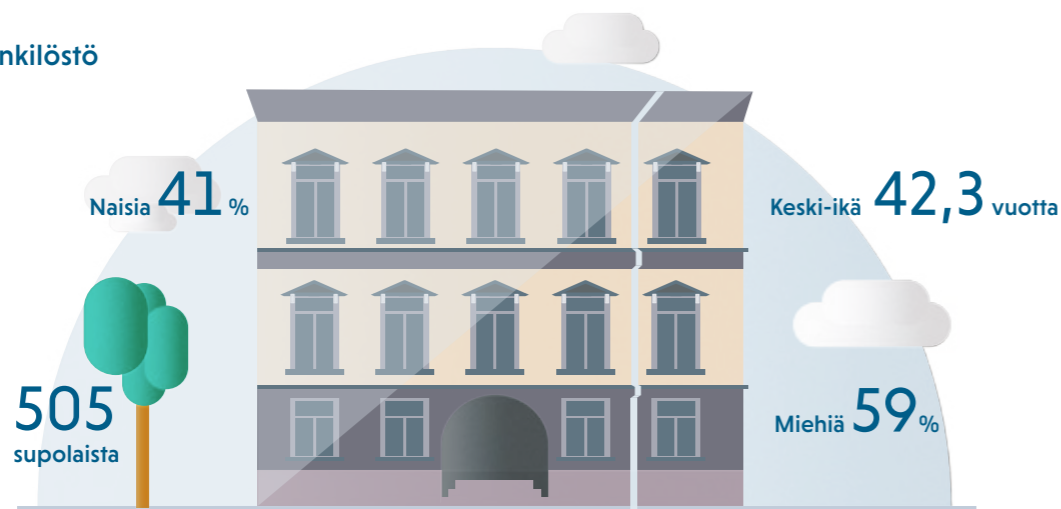
Myös pitkäjänteisyys on Jukan mukaan hyödyksi Supossa. Hyvän työn tulokset saattavat näkyä todella pitkän ajan päästä.

Jukka kuvailee Supon osoittautuneen rennommaksi työpaikaksi kuin hän etukäteen oletti. Myös hän kuvaa työtään poikkeuksellisen merkitykselliseksi.

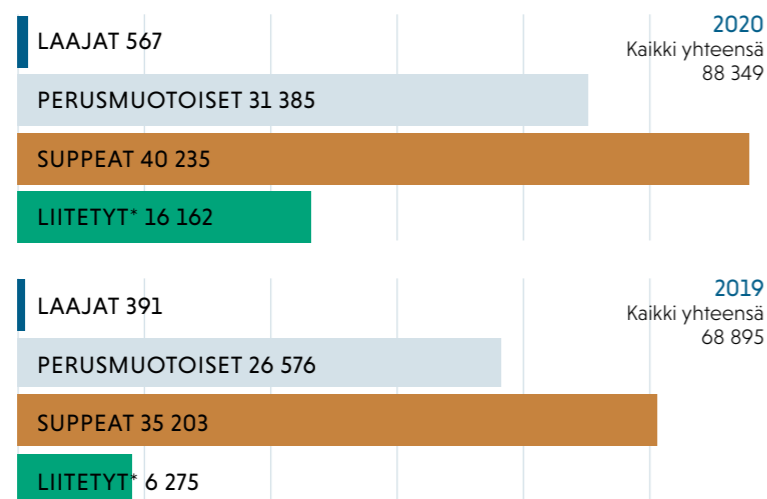
”Suojelupoliisissa ei tarvitse pohtia, miksi työtä tehdään”, hän sanoo.

Suojelupoliisi lukuina 2020

Henkilöstö

Turvallisuus selvitykset

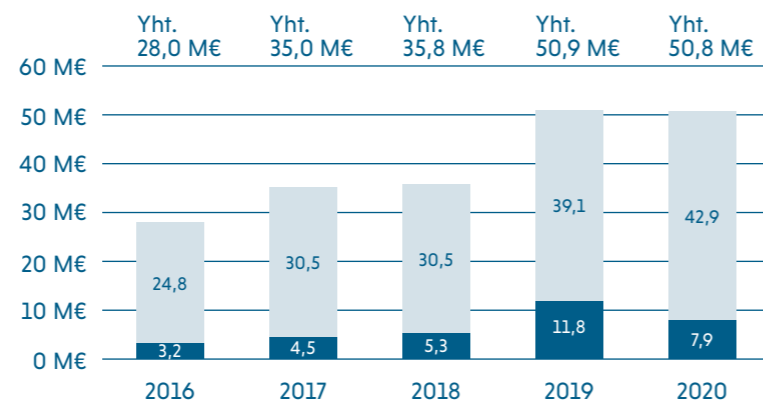
*Henkilöstä ei tarvitse aina tehdä uutta selvitystä hänen työtehtäviensä vaihtuessa.

Jos henkilöllä on jo voimassa oleva selvitys, uusi hakemus voidaan liittää aiempaan selvitykseen.

Talous

KÄYTETTY RAHOITUS
TILIVUOSITTAIN
(miljoonaa euroa)

Tilivuoden toteutuneet tuotot
Tilivuonna käytetty talousarvio-
hoitus (sisältäen edellisvuodelta
siirtyneiden määrärahojen käyttö)

Suojelupoliisin perustyö

SUOJELUPOLIISI TUOTTAU TIEDUSTELUTIETOA PÄÄTÖKSENTEON TUEKSI

- Suojelupoliisin tehtävänä on tuottaa ennakoivaa ja merkityksellistä tiedustelutietoa valtionjohdolle ja viranomaiskumppaneille päätöksenteon tueksi. Tiedustelu on usein ainoa keino saada ennakkoon tietoa uusista uhkista.
- Tiedustelutietoa hankitaan omalla operatiivisella toiminnalla, kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön avulla sekä avoimista lähteistä. Ennakointi on olennainen osa tiedustelutiedon analyysissä.
- Tiedustelutietoon perustuvia raportteja laaditaan valtionjohdolle ja ministeriöille kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä ilmiöistä päätöksenteon tueksi. Lisäksi laaditaan uhka-arvioita viranomaisille, muille poliisiviranomaisille ja toisinaan myös huoltovarmuuskeskuksille yrityksille.

SUOJELUPOLIISI TORJUU TERRORISMIA

Suojelupoliisi

- tiedustelee paljastaakseen ja estääkseen rikoslain 34a-luvun mukaisia terrorismirikoksia
- torjuu terroristisia iskuhankkeita Suomea vastaan
- vastaa terrorismin torjuntaan liittyvästä kansainvälisestä tiedustelutiedon vaihdosta
- toimii terrorismia koskevana operatiivisena asiantuntijaorganisaationa
- muodostaa, ylläpitää ja välittää kansallista tilannekuvaa terrorismin muodostamasta uhkasta
- seuraa ääriliikkeiden toiminnan luonnetta ja arvioi, uhkaavatko liikkeet kansallista turvallisuutta.

SUOJELUPOLIISI ESTÄÄ VAKOILUA

Suojelupoliisin tehtävänä on torjua Suomeen kohdistuvaa ulkomaista tiedustelua ja estää ennalta siitä aiheutuvia vahinkoja. Suojelupoliisi

- torjuu ulkovaltojen Suomeen kohdistamaa laitonta henkilötiedustelua ja vaikuttamista
- torjuu ulkovaltojen Suomeen kohdistamaa vakoilua tietoverkoissa
- estää joukkotuhoojien valmistamiseen tarvittavan teknologian, laitteiden ja tietotaidon leviämistä Suomesta tai Suomen kautta
- ylläpitää tilannekuvaa ja raportoi Suomen turvallisuutta vaarantavista ilmiöistä ja hankkeista.

SUOJELUPOLIISI TEKEE TURVALLISUUSSELVITYKSIÄ

- Suojelupoliisi tekee kaikki suomalaiset turvallisuus selvitykset puolustushallinnon turvallisuus selvityksiä lukuun ottamatta.
- Turvallisuus selvitysmenettelyn tarkoitus on estää ennalta toiminta, joka vaarantaa kansallista turvallisuutta tai erittäin merkittävää yksityistä taloudellista etua.
- Suojelupoliisi tekee myös yritysturvallisuus selvityksiä sekä antaa lausuntoja muun muassa kansalaisuus- ja oleskelulupahakemuksista.

Suojelupoliisi asiakkaidensa silmin

Suojelupoliisin tehtävä on palvella valtiojohtoa ja viranomaisia ainutlaatuisella tiedustelutiedolla. Supo kysyi kahdelta pitkäaikaiselta kumppaniltaan ulkoministeriöstä, millaista on olla Supon asiakas.

Ulkoministeriön poliittisen osaston osastopäällikkö **Mikko Kinnunen** kuvailee, että vielä viime vuosittain lopulla Suposta välittyi ulospäin hieman rujo kuva. Virastosta oli kuitenkin apuakin. Kinnunen muistelee, miten Supon edustaja kuvasi nuorille diplomaateille, millä keinoin vieraiden valtioiden tiedustelupseerit voivat lähestyä suomalaisia diplomaatteja.

”Siitä oli paljon hyötyä, kun tuli tilanne, jossa erään maan edustaja otti minuun oikeasti yhteyttä juuri Supon kuvailemaa pelikirjaa noudattaen”, Kinnunen sanoo.

Kinnunen kuvaama tilanne on tyypillinen esimerkki perinteikkäästä valistustyöstä, jota Supo on tehnyt jo pitkään suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämä tärkeä perustyö jatkuu yhä, mutta nykyään Supo tekee paljon laajemmin yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Yhteistyötä perinteisten asiakkaiden kanssa on pyritty tietoisesti kehittämään järjestelmällisemmäksi ja suunnitelmallisemmaksi.

Nykyään lähtökohta on, että Supo kertoo niin paljon kuin se on mahdollista lain ja toimintansa turvaamisen puitteissa. Sekä Kinnunen että ulkoministeriön turvallisuuspolitiikan ja kriisinhallinnan yksikön päällikkö **Sari Rautio** toteavat Supon avautuneen viime vuosina. Virastosta on tullut lähestyttävämpi.

”Supo on lisännyt avoimuuttaan kansalaisten ja muiden viranomaisten suuntaan. Yhteistyö on nykyään erinomaista. Pystymme tukemaan toisiamme yhteisessä tavoitteessamme eli Suomen turvallisuudessa”, Rautio kuvailee.

Keitä ovat Supon asiakkaat?

Supo torjuu työssään kaikkein vakavimpia kansallisen turvallisuuden uhkia, kuten vakoilua ja terrorismia. Tavallisten kansalaisten arjessa nämä ilmiöt näkyvät onneksi harvoin. Supo ei kuitenkaan kerää tietoa itseään varten, vaan asiakkailleen.

Kun Suojelupoliisi puhuu asiakkaistaan, sillä tarkoitetaan usein Suomen valtiojohtoa. Supo tuottaa tietoa tasavallan presidentille, ministereille ja virkamiesjohdolle, jotta he kykenevät huomioimaan

uhkat päätöksenteossa.

Merkittäviä asiakkaita – ja kumppaneita – ovat viranomaiset, kuten ministeriöt, poliisi, Rajavartiolaitos, Tulli ja Maahanmuuttovirasto. Supo tekee yhteistyötä myös erilaisten yritysten, yliopistojen ja yhteisöjen kanssa.

Supon pian kaksi vuotta toiminnassa ollut yhteiskuntasuhteiden tiimi auttaa asiantuntijoita räätälöimään tiedon asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Tietoja jaettaessa huomioidaan, millaiseen tietoon asiakkaalla on käsittelyoikeudet, mutta myös se, millaisesta tiedosta asiakas hyötyy.

Supo kerää nykyään asiakkailtaan myös palautetta. Eniten kiittävää palautetta tulee yleensä siitä, että asiakkaat ovat saaneet keskustella ja esittää kysymyksiä Supon asiantuntijoille. Supon osaaminen kiteytyykin asiantuntijoihin, jotka ovat alansa huippuja. Supoon on rekrytoitu ihmisiä hyvin erilaisista taustoista, esimerkiksi kyberosaajia, kieli-asiantuntijoita ja yhteiskuntatieteilijöitä.

Kinnusen mukaan Supo on ottanut haltuunsa uusia aihepiirejä. Hän kehuu erityisesti Supon Kiina-analyyssejä.

”Jos haluaa hyvää Kiinaa koskevaa analyysia, Supo on Suomen kärkeä”, Kinnunen sanoo.

Pienessä maassa yhteistyö on tärkeää

Ulkoministeriössä työskentelevät Kinnunen ja Rautio ovat olleet Supon asiakkaita vuosien ajan. Suojelupoliisi tarkastelee maailmaa kansallisen turvallisuuden näkökulmasta ja hankkii tietoa siviilitiedustelun keinoin. Ulkoministeriön työ perustuu puolestaan ainutlaatuisen diplomaattiverkostoon, joka edustaa Suomea maailmalla.

Rautio on saanut vuosien ajan Supon raportteja ja asiantuntijoiden taustoituksia erilaisista kysymyksistä, kuten terrorismista ja vieraiden valtioiden vaikuttamisesta. Rautio huomauttaa, ettei pienen maan rajallisilla resursseilla syntyisi kattavaa kuvaa Suomen kansainvälisestä toimintaympäristöstä ilman tiivistä yhteistyötä.

”Nämä erilaiset näkökulmat täydentävät toisiaan. En

koe, että ulkoministeriö olisi vain saavana osapuolena, vaan rikastamme toistemme näkemyksiä”, Rautio kuvailee.

Kinnunen löytää Supon ja ulkoministeriön työstä myös yhteistä. Molemmat keräävät omilla tavoillaan tietoa, yhdistelevät sitä ja jalostavat analyyseiksi valtiojohdolle. Tehtävänjako Supon ja ulkoministeriön välillä on kuitenkin selvä.

Vuonna 2020 Suojelupoliisi tuotti

69 TURVALLISUUSINFOA
105 ASIANTUNTIJABRIIFFAUSTA
122 RAPORTTIA
140 VASTAUSTA MEDIALLE

Luvuissa näkyy koronan vaikutus.

Supon tiedot auttavat tilannekuvan muodostamisessa

Supo on elänyt viime vuodet suurten muutosten aikaa. Viraston henkilöstömäärä on kasvanut ja sen tehtävät ovat lisääntyneet. Vuonna 2019 voimaan astuneet siviilitiedustelulait ovat antaneet Supolle paremmat mahdollisuudet hankkia tietoa Suomeen kohdistuvista vakavista uhkista.

Supolla on tiedonmurusia, jotka usein auttavat tilannekuvan muodostamisessa. Kinnunen huomauttaa, että tiedustelulakien hyväksymisen myötä Suomella on uusia työkaluja pakissaan, jos tarve tulee.

”Niitä ei tarvitse sitten hätätilanteessa ruveta pohtimaan”, Kinnunen toteaa.

Kinnunen toteaa, että viranomaiset voisivat vielä entisestään kohentaa tiedonjakoa ja yhteisen tilannekuvan muodostamista. Sen tärkeys korostuu esimerkiksi hybridiuhkien torjumisessa.

”Hybridivaikuttamisen tilanteissa vaikeuskerroin kasvaa entisestään, kun ulkopuolinen toimija pyrkii vaikeuttamaan tilannekuvan luomista. Oikea tilannekuva on edellytys päätöksenteolle”, Kinnunen sanoo.

Vakoilun painopiste siirtyi verkkoon poikkeusvuonna

Koronapandemian vuoksi monet yhteiskunnan toiminnot siirtyivät etäyhteyksien päähän. Suomessa havaittiin poikkeuksellisen intensiivisiä valtiollisia kybervakoiluyrityksiä.

Koronapandemian vuosi 2020 jää vakoilun alalla historiaan kybervakoilun vuotena.

Autoritääristen valtioiden ja demokraattisten oikeusvaltioiden välille on syntynyt globaali vastakainasettelu. Se on lisännyt entisestään autoritääristen valtioiden intressiä hankkia oikeudetta eli vakoilemalla salaista tietoa vieraiden valtioiden päätöksenteosta ja huipputeknologiasta.

Suojelupoliisi pyrkii havainnoimaan ja torjumaan kaikista suunnista Suomeen kohdistuvaa vakoilua. Suomessa kansallista turvallisuutta uhkaava vakoilu näyttäytyi 2020 edelleen lähinnä Venäjän ja Kiinan toimintana.

Vakoilussa tunnetuin menetelmä on henkilötiedustelu, mutta koronapandemian leviämisen hidastamiseksi asetetut rajoitustoimet heikensivät valtioiden edellytyksiä harjoittaa henkilötiedustelua ulkomailla. Yhtäkkiä matkustaminen, tapaaminen sekä väräysyritysten kohteeksi joutuvien henkilöiden kartoittaminen oli hankalaa.

Samaan aikaan Suomi siirsi nopeasti suuren osan poliittisen päätöksenteon valmistelusta etäyhteyksien päälle verkkoon. Tietoa oli yhtäkkiä saatavilla verkossa paljon enemmän kuin aiemmin. Laittoman tiedustelun painopiste siirtyi kyberympäristöön.

Suojelupoliisi antoi ennakkovaroituksia kybervakoiluoperaatioista

Yleisesti voidaan todeta, että vuonna 2020 havaittiin poikkeuksellisen intensiivisiä valtiollisia kybervakoilu-

yrityksiä, jotka kohdistuivat Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksenteon valmisteluun.

Suojelupoliisi antoi julkishallinnon organisaatioille ennakkovaroituksia kybervakoiluoperaatioista, joiden tavoitteena näytti olevan tunkeutuminen sähköpostipalveluihin. Suojelupoliisi avusti vahinkojen rajaamisessa ja tuotti tietoa hyökkäyksistä muille toimivaltaisille viranomaisille. Myös yksityisiin yrityksiin kohdistuvaa kybervakoilua havaittiin, mutta ero normaalivuoteen ei ollut mainittava.

Viranomaisten yhteistyö on osoittautunut toimivaksi kyberuhkien torjunnassa. Suojelupoliisilla on nyt useiden eurooppalaisten kumppanipalveluiden tapaan kahtalainen rooli sekä turvallisuus- että tiedustelupalveluna. Tiedustelupalveluna Suojelupoliisin tehtävä on palvella Suomen valtiojohtoa ja viranomaisia ennakoivalla tiedustelutiedolla. Turvallisuuspalveluna Supon tehtävä on havaita paljastaa ja estää Suomeen kohdistuvaa kansallista turvallisuutta uhkaavaa toimintaa, kuten vakoilua.

Vuoden 2020 koronatilanteessa kaksoisrooli osoittautui arvokkaaksi, koska se mahdollisti tehokkaan samanaikaisen toiminnan sekä vahingon rajaamiseksi että tiedon tuottamiseksi ylimmälle valtiojohdolle ja muille viranomaisille.

Ensikontakti, tapaamiset ja testi – näin ulkomaiset tiedustelupalvelut pyrkivät värväämään Suomessa

Perinteinen henkilötiedustelu on edelleen tärkeä vieraiden valtioiden käyttämä tiedonhankinnan keino. Sen avulla tiedustelupalvelut voivat hankkia sellaista tietoa, jota olisi muuten vaikea saada.

Ulkomaisia tiedustelupalveluita kiinnostaa salaisen tiedon lisäksi myös suomalaisten asiantuntijoiden, virkamiesten tai politiikan parissa työskentelevien henkilöiden näkemykset, sisäpiiritieto ja arviot tulevista. Tällaista tietoa on vaikea hankkia muilla kuin henkilötiedustelun keinoilla.

Henkilötiedustelua tekevän vieraan valtion tiedustelu-upseerin päätyönä on luoda kontakteja ihmisiin kohdemaassaan ja saada heistä tietolähteitä, joista ajan mittaan yritetään värvätä agentteja salaiseen tiedonhankintaan ja vaikuttamiseen. Tiedustelutiedoissa agentilla tarkoitetaan nimenomaan tiedustelupalvelun avustajaksi värvättyä henkilöä.

Värväminen on pitkä ja asteittainen prosessi. Hyvin toteutettu värväys ei näyttyä sen kohteelle epäilyttävältä – päinvastoin. Tiedustelu-upseeri ei esittäydy tiedustelupalvelun edustajana vaan

työskentelee usein diplomaattipeitteellä tai jollakin muulla ammatillisella peitteellä. Tapaamiset ovat luontevia työhön liittyviä tilanteita.

Värväyksen kohteena oleva henkilö ei välttämättä tiedosta jopa vuosia kestävästä yhteydenpidosta aikana olevansa tekemisissä vieraan valtion tiedustelupalvelun kanssa. Myöhemmässä värväyksen vaiheessa keskeiseksi motivaatioksi voi nousta myös raha.

On hyvä huomata, että jokainen tapaaminen tiedustelu-upseerin kanssa on tiedonhankintatilanne, vaikka värväysprosessissa ei edettäisi ensitapaamista pidemmälle.

Suojelupoliisin tehtävänä on tunnistaa todennäköisiä vieraan vallan tiedustelijoita ja varoittaa heidän kanssaan yhteyttä pitäviä suomalaisia kontakteista todellisista tarkoituksesta.

Näin värväys etenee

ENSIKONTAKTI

Värväyksen kohde valitaan etukäteen. Kohdehenkilö on sellainen, jonka kautta saadaan vieraan valtion tiedustelupalvelua kiinnostavaa tietoa. Ensimmäinen lähestyminen tapahtuu tyypillisesti työ- tai vapaa-ajan tilaisuudessa, esimerkiksi seminaarissa tai konferenssissa. Se voi tapahtua myös kohdennetusti sähköpostilla tai muualla verkossa, kuten LinkedIn-profiilin kautta.

TAPAAMISET

Tiedustelu-upseeri ottaa yhteyttä tapaamispyynnön, vaikkapa lounaskutsun, merkeissä. Tämän jälkeen seuraa useita tapaamisedotuksia ja tapaamisia. Yhteydenpito ja aloitteet voivat olla yksipuolisia. Tapaamiset näyttävät luontevina ammatillisina keskustelutilanteina. Tiedustelu-upseeri pyrkii rakentamaan luottamusta ja kasvattamaan kaverillisuutta tapaamisten edetessä. Tämä vaihe saattaa kestää vuosia.

TESTI

Kun tiedustelu-upseeri on rakentanut suhdetta riittävän pitkään, on ensimmäisen testin aika. Hän voi pyytää jotakin tietoa ja palvelusta, esimerkiksi julkista tietomateriaalia paperilla tai muistitikulla. Kohdehenkilö ei varsinaisesti tee mitään väärää, mutta toteuttaessaan pyynnön hän on ylittänyt ensimmäisen kynnyksen – hän on tehnyt jotain vieraan valtion tiedustelun pyynnöstä. Kohde saattaa saada lahjan kiitokseksi vaivannäöstään. Lahjojen tarkoitus on totuttaa värvättävää kohdetta vastaanottamaan palkkioita. Kynnys toteuttaa toimeksiantoja alkaa madaltua.

TIEDUSTELIJA VAIHTUU

Tiedustelu-upseerin komennus Suomessa kestää muutamia vuosia. Värväysprosessit voivat olla kestoiltaan tätä pidempiä. Sen vuoksi tiedustelu-upseeri saattaa ajan kuluessa vaihtua, jolloin hän esittelee kohdehenkilölle kollegansa esimerkiksi ystävänä. Uusi tiedustelija jatkaa yhteydenpitoa ja suhteen rakentamista.

LOPULLINEN TESTI

Kun värväyssuhde on edennyt pidemmälle, tiedustelu-upseeri tekee lopullisen testin, ja pyytää esimerkiksi salaista tietoa tai pyrkii kohteen kautta vaikuttamaan jotakin asiakokonaisuutta koskevaan päätöksentekoon.

VÄRVÄYS

Jos edellinen vaihe onnistuu, värvättävästä henkilöstä on tullut vieraan valtion tiedustelupalvelun agentti. Seuraa suoria toimeksiantoja, tietopyyntöjä, rahapalkkioita, salailua. Toimeksianto-annot voivat painottaa myös vaikuttamiseen. Tällöin tiedustelu-upseerin pyrkimyksenä voi olla esimerkiksi saada kohdehenkilön kautta tai kohdehenkilön nimissä julkaistuksi vieraan vallan haluamia näkökantoja.

Suojelupoliisin rooli on vahvistunut kriittisen infrastruktuurin turvaamisessa

Uudet toimivaltuudet ovat antaneet Supolle paremmat mahdollisuudet torjua Suomen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvia uhkia. Kriittinen infrastruktuuri ja siihen kohdistuvat uhkat moninaistuvat.

Suojelupoliisin tehtävä on tuottaa ennakoivaa ja merkityksellistä tietoa talouteen liittyvistä kansallisen turvallisuuden uhkista. Keskeinen osa tätä työtä on kriittisen infrastruktuurin suojeleminen.

Sähkö- ja vesivoimalat, lento- ja raideliikenne, ruoka- ja lääkehuolto sekä maksuliikenne ja pankit edustavat perinteistä kriittistä infrastruktuuria. Modernissa, digitalisoituneessa yhteiskunnassa keskeistä kriittistä infrastruktuuria ovat myös tietoliikenne ja data. Erilaiset verkkoyritykset, operaattorit ja kyber-turvallisuusyritykset ovat tärkeitä portinvartijoita arvokkaalle tiedolle suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen huoltovarmuudesta.

Esimerkiksi terveydenhuollon alan yritys voi olla kriittistä infrastruktuuria. Kriittisen infrastruktuurin kanssa voivat olla tekemisissä myös erilaiset alihankkijat, joilta yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeiset yritykset ostavat palveluita. Kriittisen infrastruktuurin yrityksille it-palveluita tuottava yritys voi toimia kierto-tienä asiakkaansa tietoihin.

Suojelupoliisin vastuulle kuuluu kriittisen infrastruktuurin suojaaminen vakoilulta, vihamieliseltä vaikuttamiselta, häiritsemiseltä tai tuhoamiselta.

Uudet toimivaltuudet ovat helpottaneet talouden uhkien tutkimista

Kriittinen infrastruktuuri ja siihen kohdistuvat uhkat moninaistuvat. Kriittisen infrastruktuurin hallinta voidaan hankkia esimerkiksi omistussuhteiden avulla. Siksi on hyvä, että uudet toimivaltuudet ovat parantaneet Suojelupoliisin mahdollisuuksia seurata ja estää taloudelliseen toimintaan liittyvän vakoilun ja vaikuttamisen kysymyksiä.

Aiemmin Suojelupoliisi tarvitsi selvitystensä perusteeksi rikosepäilyn. Vuonna 2019 voimaan astuneen siviilitiedustelulain myötä Supo pystyy nyt selvittämään uhkia ennaltaehkäisevästi, jos ne liittyvät kansalliseen turvallisuuteen.

Tällaisissa tilanteissa voidaan esimerkiksi tehdä rekisteritarkastuksia, pankkikyselyitä sekä avointen lähteiden tiedonhankintaa. Vakavimmissa tapauksissa voidaan käynnistää tiedusteluoperaatio.

Suojelupoliisi on panostanut viime vuosina taloudelliseen vaikuttamiseen asiantuntemukseen. Tarkoituksena on lisätä entisestään yhteistyötä esimerkiksi kuntien kanssa.

Kriittisen infrastruktuurin suojaaminen vaatii laajaa yhteistyötä suomalaisessa yhteiskunnassa. Infrastruktuuri on Suomessa usein valtion sijaan kuntien ja yritysten omistuksessa. Kunnat ja yritykset ovat keskeisiä toimijoita kansallisen turvallisuuden näkökulmasta.

Suomessakin on havaittu kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvia tunnusteluita

Yrityskaupat ja muut investoinnit voivat olla keino autoritaarisille valtioille vaikutusmahdollisuuden hankkimiseksi. Suomessakin on havaittu toimia, joiden tarkoituksena on mahdollisesti ollut kriittiseen infrastruktuuriin käsiksi pääseminen.

Kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuva uhka voi olla monimutkainen palapeli. Vaikka yksittäinen investointi ei välttämättä muodosta merkittävää riskiä, useampien kohteiden samanaikainen omistus voi mahdollistaa haitallisen vaikutusvallan syntyminen.

Kriittisen infrastruktuurin kanssa ovat tekemisissä myös alihankkijat, joilta yhteiskunnan kannalta keskeiset toimijat ostavat tuotteita ja palveluita. Yritykset ulkoistavat ja myyvät toimintojaan. Lopputuloksena voi pahimmillaan olla tilanne, jossa vihamielinen taho saa pääsyn kriittiseen tietoon.

Suojelupoliisi jakaa ennaltaehkäisevää tietoa

Kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvat riskialttiit investointi- tai osto-yritykset on tärkeää tunnistaa jo etukäteen. Esimerkiksi yritysten tai kuntatason taloushaasteet voivat tarjota mahdollisuuden vieraille valtioille päästä kiinni kriittiseen infrastruktuuriin.

Suojelupoliisin tehtävä on hankkia tietoa ulkomaiseen taloudelliseen vaikuttamiseen liittyvistä ilmiöistä ja toimijoista sekä näiden tavoitteista ja menetelmistä. Supo pyrkii ennalta ehkäisemään ja torjumaan hankkeisiin mahdollisesti liittyviä kansallisen turvallisuuden uhkia.

Suojelupoliisi jakaa ennaltaehkäisevästi tietoa keskeisille toimijoille kansallisen turvallisuuden uhkista.

Yhteistyötä tehdään yritysten, kuntien ja muiden viranomaisten kanssa.

Ulkomaisten yritysostojen seuranta ja vahvistaminen ovat Suomessa työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla, mutta Suojelupoliisi arvioi pyydettyä ulkomaisia yritysostoja kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Suojelupoliisi ei estä kauppia, vaan voi käydä keskustelua niihin liittyvistä turvallisuusnäkökulmista.

Myös turvallisuus selvitykset ovat tärkeä työkalu kriittisen infrastruktuurin suojelemisessa. Suojelupoliisi tekee turvallisuus selvityksiä kansallisesti tärkeille yrityksille. Suojelupoliisi on vahvistanut resurssiaan ja asiantuntemustaan ulkomaisen taloudellisen vaikutuksen seurannassa uhkien ennalta ehkäisemiseksi.

Suojelupoliisi kohdentaa ulkomaansidonnaisuuksien selvitykset tarkasti

Ulkomaansidonnaisuuksien tarkastelussa arvioidaan, voiko toinen valtio painostaa merkittävässä tehtävässä työskentelevää ihmistä Suomea vahingoittavaan yhteistyöhön. Jokainen tapaus arvioidaan yksilöllisesti.

Nykypäivänä monilla suomalaisilla on tiiviit yhteydet maailmalle esimerkiksi opiskelun, työn tai perheen vuoksi. Suomen kansainvälistyminen näkyy myös turvallisuus selvityksissä.

Tiettyjen autoritaaristen maiden turvallisuus- ja tiedustelupalveluiden tiedetään pyrkivän painostamaan suomalaisia virkamiehiä salaiseen yhteistyöhön Suomen vahingoksi. Virkamiesten painostamisessa on käytetty hyväksi heidän sidonnaisuuksiaan kyseisiin valtioihin ja niiden kansalaisiin. Siksi turvallisuus selvitysten yhteydessä tarkastellaan nykyään tietyissä tilanteissa työntekijän ulkomaansidonnaisuuksia.

Ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen tuli mahdolliseksi vuonna 2018. Ihmisen ulkomaansidonnaisuudet voidaan selvittää aina osana laajaa henkilöturvallisuus selvitystä sekä tietyissä tilanteissa myös osana perusmuotoista henkilöturvallisuus selvitystä.

Vuonna 2020 Suojelupoliisi teki yli 88 000 turvallisuus selvitystä, ja niistä ulkomaansidonnaisuudet selvitettiin 3 145 tapauksessa. Näistä sidonnaisuuksista Suojelupoliisi ilmoitti turvallisuus selvityksen hakijalle eli työnantajalle 46 kertaa. Suojelupoliisi arvioi näissä tapauksissa, että ihminen voisi joutua tilanteeseen, jossa hyödyntämällä hänen sidonnaisuuksiaan tai läheisiään hänet pakotettaisiin toimimaan Suomen vahingoksi.

Ulkomaansidonnaisuuksia selvitetään kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeissä tehtävissä

Ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisen tarkoituksena on varmistaa, ettei työntekijällä ole tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia. Sidonnaisuuksien selvittämisen merkitys korostuu erityisesti valtionhallinnon ja kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisissä tehtävissä. Näissä tehtävissä työntekijät pääsevät käsiksi kansallisesti kriittisiin tietoihin tai voivat toiminnallaan aiheuttaa vahinkoa Suomelle.

Ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen kohdennetaan tehtäviin, joihin Suojelupoliisi katsoo tietojensa ja analyysinsä perusteella kohdistuvan painostusuhkaa. Suojelupoliisi selvittää työntekijän ulkomaansidonnaisuudet tarkistamalla hänen ilmoittamansa sidonnaisuudet sekä laissa määritetyt tietolähteet, kuten erilaiset viranomaisrekisterit. Tarvittaessa työntekijää haastatellaan.

Ulkomaansidonnaisuuksia voivat olla ihmisen omat nykyiset ja entiset toisen maan kansalaisuu-

det, läheisten nykyiset toisen maan kansalaisuudet, palvelussuhde toiseen valtioon, yritystoiminta tai varallisuus toisessa valtiossa tai muu jatkuva kiinteä yhteys toisen valtion kansalaiseen tai toiseen valtioon.

Selvityksellä suojataan aina myös ihmistä itseään

Suojelupoliisi arvioi kerättyjen tietojen perusteella ihmisen ulkomaansidonnaisuuksia selvityksen perusteena olevan työn kannalta. Arviossa otetaan huomioon sidonnaisuuksien luonne, laajuus ja kesto. Supo arvioi yksittäisen valtion toiminnasta olevan tiedon valossa, miten todennäköistä ihmisen hyväksikäyttö, painostus tai lahjonta tai muu epäasiallinen vaikuttaminen on.

Suojelupoliisi arvioi myös sitä, olisiko kohteen ulkomaansidonnaisuus omiaan vaarantamaan hänen mahdollisuuksiaan ja kykyään huolehtia työtehtävään kuuluvista velvollisuuksista riippumattomasti ja luotettavasti.

Ulkomaansidonnaisuuksien selvittämällä suojataan kansallisen turvallisuuden lisäksi aina myös selvityksen kohdetta itseään. Ihminen voi omasta toiminnastaan riippumatta joutua tilanteeseen, jossa hänen toisessa valtiossa asuvia läheisiään uhataan tai kiristetään tai häntä itseään painostetaan toimimaan työtehtäviinsä liittyvien velvoitteiden vastaisesti.

Ulkomaansidonnaisuuksiin liittyvät riskitekijät voivat siten olla ihmisen henkilökohtaisista ominaisuuksista riippumattomia.

Jokainen tapaus harkitaan yksilöllisesti

Suojelupoliisi tekee aina tapauskohtaisen kokonais-harkinnan, kun se arvioi ulkomaansidonnaisuuksien merkitystä ja turvallisuus selvityksen lopputulosta. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota ihmisen olosuhteisiin ja sekä siihen, miten aktiivisesta ja kiinteästä sidonnaisuudesta on kyse.

Ulkomaansidonnaisuuksista ilmoitetaan hyvin harvoin työnantajalle. Esimerkiksi kaksoiskansalaisuus tai jonkin valtion entinen kansalaisuus ei yleensä ole yksinään merkityksellinen selvityksen lopputuloksen kannalta.

Tapauskohtainen harkinta suhteessa selvityksen perusteena olevaan tehtävään turvaa myös ihmisen perusoikeuksia, erityisesti yhdenvertaisuuden toteutumista.

Suojelupoliisin tekemää arviointia tukee muun muassa oikeusministeriön asettama arviointikriteerilautakunta, joka on antanut ulkomaansidonnaisuuksien selvittämiseen liittyvän tulkintaohjeen.

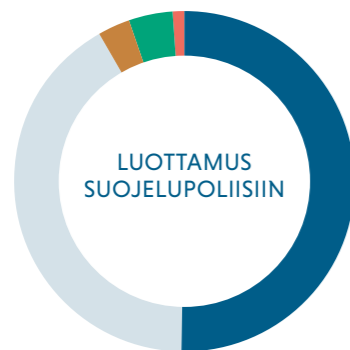
Luottamus Suojelupoliisiin on vahvistunut

Suojelupoliisi teettää vuosittain kyselytutkimuksen kansalaisten käsityksistä Suojelupoliisin toiminnasta. Viimeisin kyselytutkimus tehtiin 16.-27.11.2020. Otos edusti Suomen 18 vuotta täyttänyttä väestöä Ahvenanmaan ulkopuolella.

Valtaosa (91 %) suomalaisista sanoo luottavansa Suojelupoliisiin joko paljon tai melko paljon. Puolet (50 %) luottaa Supoon paljon, kaksi viidestä (41 %) luottaa melko paljon.

Luottamus Suojelupoliisiin on vahvistunut viime vuoteen verrattuna. Epäluottamusta Suojelupoliisia kohtaan tunsu vain viisi prosenttia kyselyyn vastanneista.

26

- paljon 50 %
- melko paljon 41 %
- ei osaa sanoa 3 %
- ei kovinkaan paljon 4 %
- ei lainkaan 1 %

Haastattelujen kokonaismäärä oli 1002. Tulosten virhemarginaali on +/- 3 prosenttiyksikköä.

27

